

У седмом поглављу ће Залабергер ставити у фокус тему „Човек у епу о Гилгамешу“, полазећи од целокупног контекста месопотамске културе. Јунак Гилгамеш ће бити осветљен са једне стране у односу на своју мајку Нинсун, с друге у односу на свог пријатеља Енкидуа. Залабергер види у Гилгамешу прототип нежењеног младог човека, адолесцента у фази између детињства и оснивања сопствене породице. У овом поглављу ће бити речи и о пракси

сахрањивања и култу мртвих у месопотамској култури.

У последњем, осмом поглављу говори се о рецепцији епа у књижевности древног Оријента.

Свеукупно узевши, ова темељна студија не нуди само јасан увид у садржај и структуралне особености једног од најзначајнијих споменика светске књижевности, већ и сажет увод у најбитније аспекте књижевности и историје културе Месопотамије.

Зоран Андрић

Werner Dahlheim: *Die Welt zur Zeit Jesu*

С. Н. Beck Verlag, München 2013.

492 стр. ; 22 cm

ISBN: 978-3-406-65177-9

Човечанство у Исусово доба

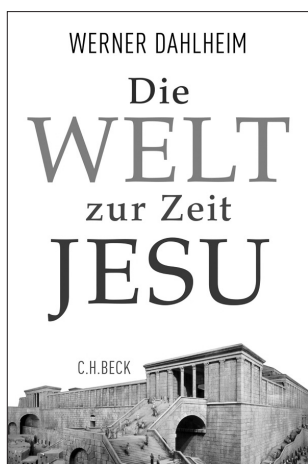
Мору без обала које чини биографско-монографска књижевност о животу Спаситеља тешко је додати ишта сувисло, те су подухвати такве врсте често налик „ношењу сова у Атину“. Но Вернер Далхајм, аутор ове књиге (*Die Welt zur Zeit Jesu*, С. Н. Beck Verlag, München 2013), почасни професор старе историје у Берлину који је у свом фаху стекао ловорике изучавањима античке историографије – његова књига о римском цару Августу је постала интернационално стандардно дело – подухватио се не само да пише о Спаситељу, већ и о њего-

вом историјском окружењу, епохи многоструких прелома и радикалних преображаја, не плашивши се оштрих хридина редувантности. Далхајм чита изворе критички, имајући вазда у виду и увек укључујући најновију литературу о питањима о којима расправља.

Јудејска секта ће постати државна религија

Вернер Далхајм у својој књизи *in brevis* паралелно приказује и историју Римског царства и развој хришћанства. Пред нама је значајно дело које је са напетост

шћу исприповедано и бриљантно написано. Аутор је изнедрио више но што је то наслов обећавао. Вернер Далхајм не описује само „човечанство у Исусово доба“, већ омогућује јасне и прегледне уви-

де у историју Римског царства од Исуса до позне антике. Тако је настала грандиозна панорама од обала Еуфрата до обала Атлантика, од пустиње у Северној Африци до маси-

ва Алпа. Црвена нит ове књиге је процес распрострањања хришћанства које је отпочело као јудејска секта у Палестини, три столећа тражило толерантност од Римског царства да би у четвртм столећу било проглашено државном религијом и своју догму о Тројичном Богу, како милом тако и силом, коначно утврдило.

Покрет и његове мене

Теме су код Далхајма широко постулиране, а синтеза истраживања фасцинантна. На једној страни је административна структура Римског царства и пракса владавине римских принципата, на другој свакодневна радост малог човека и естетско уживање учене

елите. Политика и друштво, војска и администрација, религија и филозофија, књижевност и уметност су се нашле удружене под заједничким историјским сводом. У тај универзум нас сигурном руком уводи Вернер Далхајм кроз „orbis terrarum“, који је још за Исусово време постао „orbis Romanus“. Римска власт се старала за већу стабилност која је погодовала расту и мисији хришћанства. Овај покрет, заснован на сведочанству о распетом Исусу из Назарета, у чије се васкрсење веровало и у коме су верници видели Бога, у Старом Завету обећаног „Месију“, односно „Помазаног“ (на грчком „Христос“), отпочео је у Јерусалиму, ширећи се најпре обалама Средоземља. Пророци „краја времена“ су у синагогама дијаспоре наишли на хеленизоване Јевреје.

Но успех нове вере, како то Далхајм уверљиво описује, отпочиње управо одвајањем од јеврејства. У Антиохији ће први пут незнабошцима бити проповедано Јеванђеље. За универзализацију „благевести“ ваља захвалити Апостолу Павлу, представнику фарисејских Јевреја из Тарса у Киликији, који је у Исусу препознао Месију и Божијег Сина. Апостол Павле је отпочео са мисионарењем преобраћајући и незнабошце вери. Он је иницирао процес који ће на крају довести до одвајања Цркве од синагоге.

Хришћанство је најпре имало присталице у градовима. Христијанизација у селима текла је лага-

но и постепено, и у неким деловима није била ни до позне антике окончана. Географски центри раног хришћанства налазили су се у источним провинцијама Римског царства. Потом су следили Северна Африка, Јужна Шпанија, долина Рајне, као и делови Италије и посебно Рима. Насупрот томе, у трећем/четвртном веку је било области у којима није било мисионарства, као што су предели око Дунава, северне Галије, Германије, Британије.

Прогон и страдања хришћана су мање занимали Далхајма. Он радије описује многострукост хришћанских заједница, наставак хришћанске Библије, генезу и развој хришћанске теологије, организацију црквених заједница, обрачун са неверницима и инкултурацију грчко-римског предања. Овај историчар старе историје опширно описује текстове мисионара, посланице Апостола Павла, текстове Јеванђеља и почетке хришћанске историографије, али свет чуда и легенди које се могу сусрести у хришћанском роману нису његова тема.

Брза експанзија јудејске секте није почивала ни на каквој планираној стратегији, те се није могла ослањати ни на какву чврсту организацију. Фасцинантно је питање, вели Далхајм, како је вера у Распетог била тако успешна? Генерације научника су се тим питањем бавиле и одговори на њега чине легионе могућих варијанти. Дал-

хајм их све познаје. Али све које почивају на начелу провиденције су му стране. Деловање Светог Духа читалац ће у овој књизи узалуд тражити. Далхајм побројава значајне факторе – хришћанску етику, социјално-харитативни ангажман, узорност мученика, мартирологије... Он описује како је хришћанско верско предање фиксирано у писану форму и како је конституисано предање, као и сложени процес формирања канона и бескрајних интерних контроверзи око централних теолошких исказа, до коначних формулација догми и непоновљивог профила хришћанског исповедања вере.

Литерарно уживање

Аутор Вернер Далхајм је полихистор огромне ерудиције, који пише задивљујућим старомодним језиком Лутера и суверено влада материјом, тако да *a priori* није било ризика да ће његова књига бити сувопарно и досадно штиво. Аутор се држи савета енглеског историчара Едварда Гибона, сходно коме „читалац не очекује само поуку, већ и забављање“. Сваки читалац који се интересује за историјску панораму у времену од 1. до 4. века, или пак за развој хришћанства, са политичким, друштвеним, духовним и материјалним процесима који су омогућили његов успон, има рашта да се лати ове драгоцене књиге.

Зоран Андрић